

Ключові слова: шкільний підручник, соціалізація учнів гімназії, інноваційне освітнє середовище .

Список літератури

1. Барановська О. В. Шкільний підручник в умовах нового освітнього середовища. *Проблеми сучасного підручника* : зб. наук. праць / [ред. кол. ; голов. ред. – О. М. Топузов]. – К. : Педагогічна думка, 2018. – Вип. 21. – . 20 – 30.
2. Гораш К. В. Сучасний шкільний підручник: передумови змін. Проблеми сучасного підручника: збірник тез міжнародної науково-практичної конференції (наукове електронне видання), 14 травня 2019 р., К.: Педагогічна думка, 2019. – С. 38-40.
3. Закон України «Про освіту» [Електронний ресурс] Відомості Верховної Ради (ВВР). – 2017. –№ 38–39. – С. 380. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2145-19/page>
4. Шапран О. І. Створення інноваційного освітнього середовища в процесі професійної підготовки майбутнього вчителя [Електронний ресурс] / О. І. Шапран, Ю. П. Шапран. – Режим доступу : <http://www.sportpedagogy.org.ua/html/journal/2010-09/10soitpt.pdf>
5. Zalewska Ewa Dyskurs Podręcznikowy, między tradycją a zmianą: casus niemieckich podręczników do klas początkowych. *Colloquium. Edukacja – Polityka – Historia*, kwartalnik, 2018, nr 4. s. 127-142
https://www.colloquium.elsite.eu/images/numery/4_2018/Angielski/E._Zalewska.pdf [otwarto: 02.04.2020].
6. Szyller Aleksandra Podręczniki zintegrowane dla edukacji wczesnoszkolnej – koncepcja autorów a perspektywa uczniowska. *The Central European Journal Of Social Sciences And Humanities (CEJSH)*. 2018, Issue 2, s. 59-72. <http://doi-10.21697/fp.2018.2.05> .

Горошкін І. О.,

*кандидат педагогічних наук,
старший науковий співробітник відділу навчання іноземних мов,
Інститут педагогіки НАПН України,
м. Київ, Україна*

ПІДРУЧНИК ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ КЛЮЧОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ УЧНІВ 5 КЛАСУ ГІМНАЗІЇ НА УРОКАХ ІНОЗЕМНИХ МОВ

Одним із головних завдань української освіти є реалізація компетентнісного підходу, формування в учнів ключових компетентностей, що дають змогу людині всебічно розвиватись як особистості, швидко реагувати на виклики сьогодення. Формування ключових компетентностей розпочинається ще в початкових класах, тож у 5 класі гімназії цю роботу продовжують на засадах наступності й перспективності. Провідним засобом навчання іноземних мов є підручник, який має відповідати соціальному замовленню й бути потужним інструментом формування ключових компетентностей учнів 5 класів гімназії. Розглянемо докладніше тематичний аспект формування ключових компетентностей п'ятикласників, що обов'язково має бути відображеним у підручниках іноземної мови.

Елементом такої ключової компетентності, як *спілкування державною (і рідною в разі відмінності) мовами*, є вміння використовувати українознавчий компонент у всіх видах мовленнєвої діяльності. Наголосимо, що в 5 класі на уроках іноземної мови державна мова майже не застосовується. Тому формування ціннісного ставлення, складниками якого є гордість учнів за Україну, її мову та культуру, розуміння потреби популяризувати Україну у світі засобами іноземної мови, а також готовність до міжкультурного діалогу, відбувається

шляхом застосування українознавчого компонента в усіх видах мовленнєвої діяльності. Передусім це можливе в межах тем «Рідне місто/село», «Свята і традиції», у процесі вивчення якої п'ятикласники дізнаються про святкування Різдва, Великодніх свят в Україні; «Харчування», у межах опанування якої учні слухають, читають або розповідають про українські традиційні страви; «Подорож», під час вивчення цієї теми учні ознайомлюються з цікавими природними та географічними об'єктами.

Компетентність «Спілкування іноземними мовами» є ключовою й предметною, формується на всіх уроках іноземної мови системно й послідовно, незалежно від їх тематики, лексичного матеріалу.

Математична компетентність формується в процесі вивчення іноземної мови ситуаційно, під час розв'язування учням комунікативних та навчальних проблем з використанням логіко-математичного інтелекту. Наприклад, коли йдеться про час, кількість, конкретну дату, ціну, температуру повітря тощо.

Основні компетентності в природничих науках формуються в межах теми ситуативного спілкування «Природа», у процесі засвоєння якої учні 5 класу ознайомлюються з погодою, природними явищами.

Інформаційно-цифрова компетентність формується шляхом реалізації певного набору мовленнєвих функцій. Формується системно під час навчання іноземної мови в разі застосування інформаційних технологій. П'ятикласники також уже мають достатній словниковий запас для того, щоб ефективно комунікувати іноземною мовою в інформаційному просторі.

Компетентність *«Уміння вчитися упродовж життя»* передбачає формування в учнів умінь самостійно працювати з підручником, шукати нову інформацію з різних джерел та критично оцінювати її. Означена компетентність формується передусім у процесі поступового залучення учнів до самостійної роботи, формується системно, незалежно від теми та змісту навчальних завдань.

Така ключова компетентність, як *ініціативність і підприємливість*, потребує сформованості вмінь ініціювати усну, писемну, зокрема онлайн-взаємодію іноземною мовою для розв'язання конкретної життєвої ситуації. На уроках іноземної мови доцільно спонукати п'ятикласників до презентування власних ідей та ініціатив, використовуючи комунікативно доречні засоби, такі, як мовленнєві ситуації. Означена компетентність також формується системно, незалежно від теми та змісту навчальних завдань.

Соціальна та громадянська компетентності формуються повною мірою, передусім шляхом удосконалення вмінь п'ятикласників використовувати ефективні комунікативні стратегії для співпраці з однокласниками в парах, у групах; застосовувати багатомовність для ведення міжкультурного діалогу. В п'ятому класі відбувається соціалізація учнів, оскільки вони звикають до нових учителів, вчать спілкуватися з незнайомими людьми, що значною мірою забезпечує формування цієї компетентності. З огляду на це вважаємо, що означена компетентність формується системно впродовж усього навчального періоду.

Обізнаність та самовираження у сфері культури потребує сформованих умінь використовувати мову для духовного, культурного й національного самовираження й самовияву; дотримуватися культури мовлення, що є показником загальної культури особистості; послуговуватися етикетними конструкціями; висловлювати іноземною мовою власні почуття, переживання і судження. В 5 класі учні ознайомлюються з темами «Харчування» (національні страви), «Подорож» (загальні відомості про Україну та країну, мова якої вивчається), «Рідне місто/село» (основні історичні та культурні відомості), «Свята і

традиції» (календар свят, традиції святкування в Україні та країні, мова якої вивчається), що сприяє усвідомленню учнями цінності культури для людини й суспільства.

Екологічна грамотність і здорове життя. Змістом чинної програми передбачено теми ситуативного спілкування «Харчування», «Природа», «Відпочинок і дозвілля», «Шкільне життя». Зазначимо, що під час вивчення теми «Природа» відбувається повноцінне формування означеної компетентності. Шляхом опрацювання таких тем, як «Харчування» (корисні продукти і шкідливі для здоров'я), «Відпочинок і дозвілля», «Шкільне життя» можливе ситуаційне формування компетентності за умови включення завдань, що містять відповідну лексику.

Отже, проведене дослідження показує, що формування ключових компетентностей учнів п'ятого класу гімназії ґрунтується на їхньому навчальному досвіді, здобутому в початкових класах. Формування ключових компетентностей – це складний і тривалий процес, що відбувається різною мірою. Він потребує розроблення оптимального методичного інструментарію. Основним засобом навчання іноземних мов в є підручник, який має відповідати тематиці ситуативного спілкування, містити необхідний лексичний інвентар та цікаві для учнів завдання, спрямовані на формування та розвиток ключових компетентностей.

Ключові слова: іноземні мови, 5 клас, ключові компетентності, компетентнісний підхід

Список літератури

1. «Нова українська школа: Концептуальні засади реформування середньої школи : МОН України,» 2016. [Електронний ресурс]. Доступно: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>
2. «Типова освітня програма для закладів загальної середньої освіти : Іноземна галузь. Іноземна мова (розроблена під керівництвом О.Я. Савченко) : наказ МОН України від 21.03.2018 № 268.», [Електронний ресурс]. Доступно: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/navchalni-programi-dlya-pochatkovoyi-shkoli> .
3. «Іноземні мови. Навчальні програми для 5-9 класів», [Електронний ресурс]. Доступно: https://ru.osvita.ua/doc/files/news/561/56140/program_movi.pdf

Горошкіна О. М.,

*доктор педагогічних наук, професор,
головний науковий співробітник відділу навчання української мови та літератури,
Інститут педагогіки НАПН України,
м. Київ, Україна*

Попова Л. О.,

*кандидат педагогічних наук, доцент,
старший науковий співробітник відділу навчання української мови та літератури,
Інститут педагогіки НАПН України,
м. Київ, Україна*

КОМПЕТЕНТІСНО ОРІЄНТОВАНІ ЗАВДАННЯ ЯК КОМПОНЕНТ ПІДРУЧНИКІВ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ДЛЯ 10-11 КЛАСІВ

У сучасних умовах підручник української мови стає тим засобом навчання, використання якого уможливорює системне й систематичне формування предметної та ключових компетентностей учнів. В «Інструктивно-методичних матеріалах для проведення експертами експертиз електронних версій проєктів підручників» зазначено: «провідною вимогою до сучасного підручника є посилення його розвивального впливу на особистість